

5. निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए :

(4.5×2=9)

Write short notes on any two of the following :

पुरुषपरीक्षा, सिंहासनद्वान्विशिका, वेतालपंचविंशतिका, हितोपदेशः

(1200)

[This question paper contains 8 printed pages.]

Your Roll No.....

Sr. No. of Question Paper : 4974

H

Unique Paper Code : 2132201201

Name of the Paper : Sanskrit Prose

Name of the Course : B.A. (P) Sanskrit, DSC

Semester : II

Duration : 3 Hours

Maximum Marks : 90

Instructions for Candidates

1. Write your Roll No. on the top immediately on receipt of this question paper.
2. Unless otherwise required in a question answers should be written either in Sanskrit or in Hindi or in English, but the same medium should be used throughout the paper.
3. Answer all questions.

छात्रों के लिए निर्देश

1. इस प्रश्न-पत्र के मिलते ही ऊपर दिए गए निर्धारित स्थान पर अपना अनुक्रमांक लिखिए।

P.T.O.

2. अन्यथा आवश्यक न होने पर, इस प्रश्नपत्र का उत्तर संस्कृत या हिन्दी या अंग्रेजी किसी एक भाषा में दीजिए, लेकिन सभी उत्तरों का माध्यम एक ही होना चाहिए।

3. सभी प्रश्नों के उत्तर दीजिए।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन गद्यांशों का अनुवाद कीजिए :

(6×3=18)

Translate any **three** of the following paragraphs :

(क) इयं हि सुभटखड्गमण्डलोत्पलवनविभ्रमभ्रमरी लक्ष्मीः क्षीरसागरा-
त्पारिजातपल्लवेभ्यो रागम्, इन्दुशकलादेकान्तवक्रतांम्, उच्चैः
श्रवसश्चञ्चलताम्, कालकूटान्मोहनशक्तिम्, मदिराया मदम्, कौस्तु-
भमणेरतिनैष्ठ्यम्, इत्येतानि सहवासपरिचयवशाद्विरहविनोदचिह्नानि
गृहीत्वैवोद्गता ।

(ख) न परिचयं रक्षति । नाभिजनमीक्षते । न रूपमालोकयते । न
कुलक्रममनुवर्तते । न शीलं पश्यति । न वैदग्ध्यं गणयति । न
श्रुतमाकर्णयति । न धर्ममनुरुध्यते । न त्यागमाद्रियते । न विशेषज्ञतां

अथवा / OR

अम्बिकादत्त व्यास की गद्य शैली की विवेचना कीजिए।

Describe Ambikadatta Vyasa's Prose style in detail.

(ख) "दण्डिनः पदलालित्यम्" इस कथन का मूल्याङ्कन कीजिए।

Evaluate the statement "दण्डिनः पदलालित्यम्".

अथवा / OR

कवि सुबन्धु की काव्यकला का मूल्याङ्कन करें।

Evaluate the poetic art of the poet Subandhu.

(क) इन्द्रियहरिणहारिणी च सततमतिदूरन्तेयमुपभोगमृगतृष्णिका ।

नवयौवनकषायितात्मनश्च सलिलानीव तान्येव विषयस्वरूपाण्यास्वाद्यमानानि

मधुतराण्यापतन्ति मनसः ।

(ख) विजयपुराधीश्वरेण साम्प्रतमस्य प्रवृद्धं वैरम् । “कार्यं वा साधयेयं देहं

वा पातयेयम्” इत्यस्य सारगर्भा महती प्रतिज्ञा । सतीनाम्, सताम्,

त्रैवर्णिकस्य आर्यकुलस्य, धर्मस्य भारतवर्षस्य च आशा-सन्तान-

वित्तानस्यायमेवाऽऽश्रयः ।

4. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर दीजिए :

(18×2=36)

Answer any two of the following questions :

(क) बाणभट्ट की भाषा शैली की प्रमुख विशेषताएं बताइये ।

Describe the chief characteristics of the style of language used by Banabhatta.

विचारयति। नाचारं पालयति । न सत्यमनुबुध्यते । न लक्षणं प्रमाणीकरोति ।

(ग) अहो! चिररात्राय सुप्तोऽहम्, स्वप्नजालपरतन्त्रेणैव महान् पुण्यमयः समयोऽतिवाहितः, सन्ध्योपासन-समयोऽयमस्मद्गुरुचरणानाम्, तत् सपदि अवचिनोमि ‘कुसुमानि’ इति चिन्तयन् कदलीदलमेकमाकुञ्च्य, तृणशकलैः सन्धाय, पुटकं विधाय, पुष्पावचयं कर्तुमारेभे ।

(घ) तस्मिन् पूज्यमाने “योगिराडुत्थित” इति “आयात” इति च आकर्ण्य कर्णपरम्परया बहवो जनाः परितः स्थिताः । सुघटितं शरीरम्, सान्द्रां जटाम्, विशालान्यङ्गानि, अङ्गारप्रतिमे नयने, मधुरां गम्भीरां च वाचं वर्णयन्तश्चकिता इव सञ्जाता ।

(ङ) अरुण एष प्रकाशः पूर्वस्यां भगवतो मरीचिमालिनः । एष भगवान् मणिराकाशमण्डलस्य, चक्रवर्ती खेचरचक्रस्य, कुण्डलमाखण्डलदिशः, दीपको ब्रह्माण्डभाण्डस्य, प्रेयान् पुण्डरीकपटलस्य, शोकविमोक्तः कोकलोकस्य, अवलम्बो रोलम्बकदम्बस्य, सूत्रधारः सर्वव्यवहारस्य, इनश्च दिनस्य ।

2. निम्नलिखित गद्यांशों की सप्रसंग व्याख्या कीजिए : (9×2=18)

Explain any **three** of the following paragraphs with reference to context :

(क) गुरूपदेशश्च नाम पुरुषाणामखिलमलप्रक्षालनक्षमम् अजलं स्नानम्, अनुपजातपलितादिवैरूप्यमजरं वृद्धत्वम्, अनारोपितमेवेदोषं गुरूकरणम्, असुवर्णविरचनम् अग्राम्यंकर्णभरणम्, अतीतज्योतिरालोकः, नोद्वेगकरः प्रजागरः ।

अथवा / OR

तोयराशिसम्भवापि तृष्णां संवर्द्धयति । ईश्वरतां दधानाप्यशिवप्रकृतित्व-मातनोति । बलोपचयमाहरन्त्यपि लघिमानमापादयति । अमृतसहोदरापि कटुकविपाका । विग्रहवत्यपि अप्रत्यक्षदर्शना । पुरुषोत्तमरतापि खलजनप्रिया ।

(ख) मुने! विलक्षणोऽयं भगवान् सकल-कला-कलाप-कलनः सकलकालनः करालः कालः । स एव कदाचित् पयः पूरपूरितान्य-कूपारतलानिमरूकरोति । सिंह-व्याघ्र-भल्लूक-गण्डक-फेरु-शश-सहस्र-व्याप्तान्यरण्यानि जनपदीकरोति, मन्दिर-प्रासाद-हर्म्य-शुङ्गाटक-चत्वरोद्यान-तडाग-गोष्ठमयानि नगराणि च काननीकरोति ।

अथवा / OR

चिरान्वेषणेनापि च तस्याः सहचरी सहचरो वा न प्राप्तः । तां च चन्द्रकलयेव निर्मिताम्, नवनीतेनेव रचिताम्, मृणालगौरीम्, कुन्दकोरकाग्रदतीं सक्षोभं रुदतीमवलोक्याऽस्माभिरपि न पारित निरोद्धुं नयनबाष्पाणि ।

3. निम्नलिखित में से किसी एक गद्यांश की सप्रसंग व्याख्या कीजिए : (9×1=9)

Explain any **one** of the following paragraph :